

Museum Stories from European Migration Road

Ceren Güneröz

Ankara University

Ayşem Yanar

Ankara University

Fatih Özçelik

Vorarlberg Museum, Austria

ABSTRACT

The museum, whose new definition was announced by the International Council of Museums (ICOM) in 2022, brings to the agenda its public, accessible, and inclusive structure; as an institution that promotes diversity and sustainability for society, it is a candidate to shape the future. The definition of museum, in terms of its functions, holds museums responsible for carrying out museology with ethical and professional understandings, considering the participation of the society in the implementation stages. 2023's 18 May International Museum Day theme is "sustainability and well-being". ICOM brings to the agenda the responsibility of museums, which it defines as trustworthy institutions and ties in our shared social fabric, to create a cascading effect to promote positive change and sustainability. In this theme, sustainability focuses on practices, such as being active in environmental action, fighting social isolation, developing inclusive policies and practices, and protecting mental health. With the museum day theme that overlaps with the new museum definition, museums that include inclusivity on their agenda can follow an approach to diversify their social functions to implement sustainability. In this case, it will be seen that they often choose challenging topics to fulfil the condition of creating meaning by using the concepts of identity, race, multiculturalism, inclusion, participation, and diversity to make the visitor experience the museum on a hermeneutic basis. Migration, which has become one of the main problems, is among the issues that are difficult to handle. This study questions the ways of using museum exhibitions and events to negotiate the differences and prejudices in the treatment of the phenomenon of migration, in line with the concepts discussed in the new museum definition, through Austrian examples. The fact that migration is one of the most important phenomena that rapidly shapes cities in demographic, socio-political and cultural contexts requires that samples of the theme of migration in the museums in and around Vorarlberg, Austria, be evaluated within the framework of the new museum definition. In this context, how museums in and around Vorarlberg, Austria, handle this phenomenon, and the studies carried out in museums towards immigrants and refugees, have been examined in detail.

Keywords: Austria, Vorarlberg, inclusivity, participation, sustainability, migration museum

Type: Review

Article History

Received: 17.10.2023

Accepted: 03.11.2023

Published: 10.11.2023

Corresponding Author:

Ayşem YANAR

SCREENED BY

Türkiye on the UNESCO
World Heritage List

Suggested Citation

Güneröz, C., Yanar, A. & Özçelik, F. (2023). Museum stories from European migration road. *Journal of International Museum Education*, 5(Special Issue), 148-160. <https://doi.org/10.51637/jimuseumed.1376423>

About The Authors

Ceren Güneröz, Associate Professor at Ankara University Faculty of Fine Arts Department of Museology. Her research interests are museology, museum education and arts education. She graduated from Ankara University Graduate School of Educational Sciences Department of Fine Arts Education. She also finished her Master of Arts Education at the same university in the museum Education department. She conducted various research in Goldsmiths University at London about museology and Cultural studies. She attended scholarship and volunteer programmes at the Miami Children's Museum (Florida- USA), Moving Images Museum (Dubai – United Arabian Emirates), Frankfurt Children's Museum and Klick Children's Museum (Germany). E-mail: ckaradeniz@ankara.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5773-8557>

Ayşem Yanar, Associate Professor at Ankara University Faculty of Fine Arts Department of Conservation and Restoration of Cultural Properties. Her research interests are museology, restoration and conservation and Cultural heritage. She graduated from Ankara University Graduate School of Natural and Applied Sciences Department of Home Economics. She also finished her Master of Arts Education in museology. She conducted various research in the Azerbaijan Carpet Museum. E-mail: ayanar@ankara.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-6240-6290>

Fatih Özçelik, he works as a museum professional at the Vorarlberg Museum. E-mail: f.oezcelik@vorarlbergmuseum.at, <https://orcid.org/0009-0008-1922-1125>

Avrupa Göç Yolunda Müze Hikayeleri

Ceren Güneröz

Ankara Üniversitesi

Ayşem Yanar

Ankara Üniversitesi

Fatih Özçelik

Vorarlberg Müzesi, Avusturya

ÖZ

Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM) tarafından 2022’de yeni tanımı ilan edilen müze, halka açık, erişilebilir ve kapsayıcı yapısını gündeme getirerek; toplum için çeşitliliği ve sürdürülebilirliği teşvik eden bir kurum olarak geleceğe yön vermeye adaydır. Müze tanımı, işlevleri açısından müzeleri etik ve profesyonel anlayışlarla müzeciliği uygulama aşamalarında toplumun katılımını gözeterek yerine getirmekle sorumlu tutmaktadır. 2023’ün 18 Mayıs Uluslararası Müzeler Günü teması “sürdürülebilirlik ve esenlik”tir. ICOM, güvenilir kurumlar ve ortak sosyal dokumuzdaki bağlar olarak tanımladığı müzelerin, pozitif değişimi teşvik etmek için basamaklı bir etki yaratma sorumluluğunu gündeme taşımakta ve sürdürülebilirliği teşvik etmektedir. Sürdürülebilirlik bu temada çevresel eylemde aktif olmak, sosyal izolasyonla mücadele etmek, kapsayıcı politika ve uygulamalar geliştirmek ve ruh sağlığını korumak gibi pratiklere odaklanmaktadır. Yeni müze tanımıyla örtüşen müzeler günü teması ile, kapsayıcılığı ajandalarına alan müzeler sürdürülebilirliği hayata geçirebilmek amacıyla toplumsal işlevleri de çeşitlendirme yaklaşımı izleyebilirler. Bu durumda kimlik, ırk, çökkültürlülük, kapsayıcılık, katılım ve çeşitlilik kavramlarını kullanarak bir anlam oluşturma koşulunu yerine getirmek ve ziyaretçiye müzeyi bir hermenötik temel olarak deneyimletmek için özellikle zor konuları sıklıkla seçtikleri görülecektir. Temel sorunlardan biri haline gelen göç işlenmesi zor konular arasındadır. Bu çalışma göç olgusunun işlenişinde farklılıkların ve önyargıların müzakeresi için ve müze sergi ve etkinliklerinin kullanım biçimlerini Avusturya örnekleri üzerinden yeni müze tanımında ele alınan kavramlar doğrultusunda sorgulamaktadır. Göçün kentleri demografik, sosyo-politik ve kültürel bağlamda hızla şekillendiren en önemli olgulardan biri olması Avusturya’nın Vorarlberg eyaletindeki ve çevresindeki müzelerin göç temasına ilişkin örneklerin yeni müze tanımı çerçevesinde değerlendirilmesini gerektirmektedir. Bu bağlamda, Avusturya’nın Vorarlberg eyaletindeki ve çevresindeki müzelerin bu olguyu ele alış biçimlerinin yanı sıra müzelerde göçmen ve mültecilere yönelik yapılan çalışmalar ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Avusturya, Vorarlberg, kapsayıcılık, katılım, sürdürülebilirlik, göç müzesi

Tür: İnceleme

Makale Geçmişi

Gönderim: 17.10.2023

Kabul: 03.11.2023

Yayınlanma: 10.11.2023

Sorumlu Yazar:

Ayşem YANAR

SCREENED BY

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

World
Heritage
Turkey

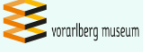
Türkiye on the UNESCO
World Heritage List

Önerilen Atf

Güneröz, C., Yanar, A. & Özçelik, F. (2023). Avrupa göç yolunda müze hikayeleri. *Uluslararası Müze Eğitimi Dergisi*, 5(Özel Sayı), 148-160.
<https://doi.org/10.51637/jimuseumed.1376423>

Yazarlar Hakkında

Ceren Güneröz, Başkent Üniversitesi Turizm Rehberliği Programından 2001’de mezun oldu ve 2007 yılına kadar profesyonel turist rehberi olarak çalıştı. 2007 yılında Ankara Üniversitesi Müze Eğitimi Lisansüstü programına başladı. Çocuk müzeleri ve bilim merkezleri konusunda yüksek lisans tezini hazırladı. Frankfurt çocuk müzesi ve Hamburg çocuk müzesi ile ABD Miami çocuk müzesinde stajyer ve müze gönüllüsü olarak çalıştı. 2010 yılında Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Doktora Programına başladı. 2012 yılında İngiltere’de değişim öğrencisi statüsünde Goldsmiths Koleji Kültürel Çalışmalar Bölümü’nde çalışmalar yürüttü. 2015 yılında Müze ve Kültürel Çeşitlilik konulu doktora tezini tamamladı. 2017 yılında Birleşik Arap Emirlikleri’nde yeni nesil körfez müzeleri konulu bir araştırma gerçekleştirdi. 2021 yılında Başkent Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programını Orta Doğu Müzeciliği ve Ürdün Müzeleri üzerine yazdığı tez ile tamamlayan Güneröz, müze eğitimi, yeni müzecilik yaklaşımları ve müzede kültürel çeşitlilik konularında çalışmalarına devam etmektedir. E-mail: ckaradeniz@ankara.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5773-8557>

Ayşem Yanar, 2005 yılında Ankara Üniversitesi Ev Ekonomisi Yüksekokulu’ndan mezun oldu. 2012 yılında Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Ev Ekonomisi Anabilim Dalı El Sanatları Bölümü’nde birleşik doktora öğrenimini geleneksel turistik hediyelik eşyaların niteliği, mirası yansıtma potansiyeli ve sürdürülebilirliği üzerine çalışmasıyla tamamladı. 2018 yılında Azerbaycan Halı Müzesi’nde müze araştırmacısı olarak çalışmalarda bulundu. Kültür varlıklarını koruma ve onarım, kültürel miras ve coğrafi işaret konularında ulusal ve uluslararası toplantılarda bildiriler sundu ve atölye çalışmalarına katıldı. Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi’nde Kültür Varlıkları Koruma ve Onarımı Bölümü’nde doçent doktor olarak görev yapmaktadır. 2021 yılında Başkent Üniversitesi Müzecilik Yüksek Lisans Programını Yüksek Ziraat Enstitüsü dönemine ait tekstil koleksiyonunun çevrim içi sergiye dönüştürülmesi üzerine yazdığı tez ile tamamlayan Yanar, müzecilik, coğrafi işaret, geleneksel el sanatları ve kültür varlıklarını koruma ve onarım konularında çalışmalarına devam etmektedir. E-mail: ayanar@ankara.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-6240-6290>

Fatih Özçelik, Vorarlberg müzesinde müze profesyoneli olarak çalışmaktadır. E-mail: f.oezcelik@vorarlbergmuseum.at, <https://orcid.org/0009-0008-1922-1125>

EXTENDED ABSTRACT

The museum, whose new definition was announced by the International Council of Museums (ICOM) in 2022, brings to the agenda its public, accessible, and inclusive structure; as an institution that promotes diversity and sustainability for society, it is a candidate to shape the future. The definition of museum, in terms of its functions, holds museums responsible for carrying out museology with ethical and professional understandings, considering the participation of the society in the implementation stages. 2023's 18 May International Museum Day theme is "sustainability and well-being". ICOM brings to the agenda the responsibility of museums, which it defines as trustworthy institutions and ties in our shared social fabric, to create a cascading effect to promote positive change and sustainability. In this theme, sustainability focuses on practices, such as being active in environmental action, fighting social isolation, developing inclusive policies and practices, and protecting mental health. With the museum day theme that overlaps with the new museum definition, museums that include inclusivity on their agenda can follow an approach to diversify their social functions to implement sustainability. In this case, it will be seen that they often choose challenging topics to fulfil the condition of creating meaning by using the concepts of identity, race, multiculturalism, inclusion, participation, and diversity to make the visitor experience the museum on a hermeneutic basis.

Migration, which has become one of the main problems, is among the issues that are difficult to handle. The immigrant-refugee debate, which has been on the agenda with the Syrian war, is discussed with ecological, economic and political deadlocks under the sustainability problem as the main issue of our age in geographies where irregular migrations and movements are intense. Factors such as the search for economic prosperity, war, violence and conflicts, environmental factors and inequalities cause involuntary and irregular migration. Migration has become an important agenda item, especially in today's Europe, both at the nation state and the European Union (EU) levels. Europe's migration experience has become a dynamic process that has changed its scope and dimension. European countries such as Germany, England, France, the Netherlands, Belgium and Austria try to understand, manage and develop by adapting to the multicultural structures formed due to migration. Considering the global dynamics of migration together with nation states and ethnic conflicts has caused migration museums to place this phenomenon at the centre of social life in multicultural countries such as European countries, the United States, Canada and Australia, which have been on migration routes for centuries. The concept of migration addressed by these museums includes cultures (intangible cultures and heritage); representatives and examples of things (objects, artefacts, works of art, contemporary exhibitions), knowledge and information (messages, ideas, people). Networks between museums, virtual museums or

exhibitions, digital archives and databases are within the scope of the subject. Migration, which has become one of the main problems, is among the issues that are difficult to handle. This study questions the ways of using museum exhibitions and events to negotiate the differences and prejudices in the treatment of the phenomenon of migration, in line with the concepts discussed in the new museum definition, through Austrian examples. The reason for migration to Austria is largely economic. In the early 1960s, as in many other European countries, there was a need for more manpower in the economic field in Austria. Continuing migration has found a place at the centre of cultural and artistic life, attracting the attention of Austrian society, and institutions and organizations that will address this phenomenon have been established to create a common meeting platform. The philosophies, purposes and activities of the museums in Austria that reveal and deal with the story of migration with an exhibition approach that includes different methods and techniques, and the museums which focus on the theme of migration in neighbouring Switzerland, Liechtenstein and Germany are within the framework of the definition of a contemporary museum. The Vorarlberg Museum, which is at the centre of these studies, is where local voices have come together for 150 years; is an institution that reflects the continuity and change in Austrian society as an important example of collection, preservation, research and community outreach activities. The museum's focal point is; the cultural landscape of Vorarlberg and the museum aims to watch and prepare for its past and future development. In terms of content, the museum focuses on issues related to Vorarlberg, while also trying to create a national and international context on migration and migration issues. The fact that the museum has developed an exhibition and event context focusing on journalist Kundeyt Şurdum and highlights the Turkish community in Austria by including the letter "ş" in the Turkish alphabet in the permanent exhibition is an indication that it also addresses the issue of migration and migration together with the issues of participation, inclusion and diversity. The existence of museums that deal with similar themes and collaborate in the state of Vorarlberg, as well as in neighbouring Switzerland, Liechtenstein and Germany, shows that the institutions integrated into the new museum definition have adopted a philosophy that includes and covers the society on immigration. Diversifying the museum's function with this renewed dynamic definition should be considered a matter of discussion.

In this case, it becomes necessary to discuss many issues, especially immigration, in the context of the museum. The fact that migration is one of the most important phenomena that rapidly shapes cities in demographic, socio-political and cultural contexts requires that samples of the theme of migration in the museums in and around Vorarlberg, Austria, be evaluated within the framework of the new museum definition. In this context, how museums in and around Vorarlberg, Austria, handle this

phenomenon, and the studies carried out in museums towards immigrants and refugees, have been examined in detail.

GİRİŞ

Zor Konular ve Müze

Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM), müze tanımını 2022 yılı ağustos ayında Prag'da düzenlenen ve 500'den fazla müze temsilcisinin katıldığı 26. Uluslararası Müzeler Konseyi Genel Konferansı'nda kendi tarihinde ilk kez önemli ölçüde değiştirmiştir. Dünya müzeleri için ortak bir zemin oluşturmak adına "kapsayıcılık", "erişilebilirlik", "sürdürülebilirlik" ve "etik" kavramları müze tanımında yerini almıştır (ICOM, 2022; Seymour, 2022). Söz konusu müze tanımının tam metni şöyledir: "Müze, somut ve somut olmayan mirası araştıran, bir araya getiren, koruyan, yorumlayan ve sergileyen, kâr amacı gütmeyen topluma hizmet eden kalıcı bir kurumdur. Halka açık, erişilebilir ve kapsayıcı yapılarıyla müzeler, çeşitliliği ve sürdürülebilirliği teşvik eder. Etik ve profesyonel bir anlayış ve toplulukların katılımıyla şekillenen iletişim ve işleyişleriyle, eğitim, keyif, düşünce ve bilgi paylaşımı içeren çeşitli deneyimler sunarlar".

Yenilenen tanımla birlikte kapsayıcılığı ajandalarına alan günümüz müzeleri, yirminci yüzyıla kadar ırkçı ve ideolojik düşüncenin temelini oluşturan fiziksel ve kültürel hiyerarşilerin inşasında suç ortağı rolünü kimi zaman üstlenmişlerdir; bu, pek çoğunun bugün yerine getirmeye çalıştığı kapsayıcı rolün belirgin bir zıtlığı olarak kabul edilse de müzecilik yaklaşım ve uygulamalarındaki açık değişimin de göstergelerinden biri olarak kabul edilebilir (Lynch ve Alberti, 2010).

Anderson ve Mileham'a (2020) göre, müzeler koleksiyonlardan, sergilerden ve programlardan daha fazlasıdır. Müzeler insanlarla ilgilidir ve onlar içindir. Müzelerin" temas noktaları" olarak kavramsal anlayışı, geniş ölçüde müze alan yazınında ve ötesine geçen çalışmalara ve müzelerdeki değişime yansımıştır (Schorch, 2013). Müzeler, bu değişimden hareketle ırkçılık, çeşitlilik ve kimlikle ilgili sosyal değişimi teşvik etmede önemli roller oynamaları beklenen kurumlardır (Weil 1990, Gurian 2006; Janes 2009). Sandell (2007), yeni müzecilik yaklaşımıyla birlikte müzelerin farklılıkları yeniden çerçevlendiren ve önyarguları iyileştiren cesur ve iddialı sergiler yoluyla toplumsal değişim yaratabileceğini vurgulamıştır. Eleştirel müze pedagojisi başta olmak üzere müzede kültürel çalışmalar ve çeşitlilik çalışmaları gibi alt disiplinler müze, kimlik, ideoloji ve ırk ilişkisini ve bu kavramlara ilişkin süregelen önyargıyı sorgulayacak onlarca çalışma içermektedir (Cowley ve Matthews, 2006; Lynch ve Alberti 2010; Crang ve Tolia-Kelly 2010).

Schorch (2013), müzelerin kimlik, ırk, çokkültürlülük, kapsayıcılık, katılım ve çeşitlilik kavramlarını kullanarak bir anlam oluşturma koşulunu yerine getirmek ve ziyaretçiye müzeyi bir hermenötik temel olarak deneyimletmek için özellikle zor

konuları seçtiklerini ve bu zor konuların "göç" temasını ele alan müzeler tarafından sıkça sergi ve etkinlik haline getirildiğini ifade etmektedir. Göç, en temelde insana ve dolayısıyla topluma ait bir eylem, hareket ve süreçtir. Zamana, mekâna, coğrafyaya ve göç eden grupların kültürel, ekonomik ya da sosyal yaşam pratiklerinin yansımalarına göre kendine özgü özellikler sergileyebilir. Bu nedenle toplumsal alanın özellikle kültür, ekonomi, yaşam biçimi ve toplumsal gelişme gibi pek çok boyutunu etkilemektedir. Bu boyutlardan biri göçün bir coğrafyaya kültürün, geleneğin, örf ve adetlerin, inançların ve ideolojilerin bir yerden başka bir yere toplumlar aracılığıyla taşınmasıdır (Alarçin, 2019:2; Bartram, 2017:15).

Uluslararası göç ve hareketliliğinin müze sektörü üzerinde etkileri yadsınamaz. Zamana ayak uydurmak ve kapsayıcı biçimde tüm vatandaşlarla ilgili unsurlara yer vermek için müze sektörünün ulusal sınırları aşan sorunları ele alması gerekmektedir. Müzeleri göç, hareketlilik, ulusötesi bağlantılar ve insan hakları gibi konuların hem geçmişini hem de bugününü keşfetmek; aynı zamanda insanların birbirleriyle olan ilişkilerinde olumlu değişiklikler gerçekleştirmek olanaklıdır, böylece nihai olarak kapsayıcılığı vurgulayarak toplumun çeşitliliğine ve sürdürülebilir kalkınmasına katkıda bulunmak da olanaklıdır (Bevelander ve Johansson, 2017:24).

Göçlerle birlikte ortaya çıkan çok kültürlülük sonucunda kültürün yayılmasında hoşgörü, diyalog ve karşılıklı anlayış önemli değerlerdir. Bu nedenle kültürel kurumlar kültürlerarası yeterlilikleri teşvik etmede kilit bir rol oynamaktadır. Kültür politikalarının her iki tarafında (göç eden ve göç alan) isteklerini ve ihtiyaçlarını dikkate alması gerekmektedir. Müzeler, kendilerini bu yaklaşımın destekçileri ve kültürlerarası diyalogun, kültür iş birliğinin destekçileri yapabilirler. Karar alma süreçlerinde göçmenlerin sorunlarının göç alan toplulukların sorunlarından ayrı düşünülmemesi önemlidir (Vertovec, 2007; Carbone, 2019). Göç olgusuna Avustralya, İngiltere, Yeni Zelanda, Kanada ve diaspora ya da soykırım içerikli Amerika müzelerinde sıkça rastlanmaktadır. Bu müzeler göçün karakterize ettiği bir bağlam içinde müzeler için yeni stratejiler tanımlamaktadır. Bu müzeler tarafından ele alınan göç kavramının kapsamına kültürlerin (örneğin somut-olmayan kültürler ve miras); şeylerin (nesnelere, kalıntılara, sanat eserleri, çağdaş sergiler), bilginin ve enformasyonun (mesajlar, fikirler, insanlar) temsilcileri ve örnekleri girmektedir. Müzeler arasındaki ağlar, çevrimiçi müzeler ya da sergiler, sayısal arşivler, veri tabanları konunun kapsamındadır. Bu müzelerin araştırma alanları şunlardır:

- Tarihte ve günümüzde müzeler ve kimlik.
- Kültürel bellek, göç eden modernite ve müze uygulamaları.
- Müzelerin, kütüphanelerin ve kamusal kültür kuruluşlarının kurduğu ağlar.
- Küratöryel ve sanatsal araştırmalar.

- Sergi tasarımı, temsil teknolojisi ve deneysel eylemlerde göçe odaklanmak
- 21. yüzyıl müzelerini, içerik ve stratejilerini öngörmek (Onur, 2014, 323).

Avusturya- Türkiye Göç Yolunda Vorarlberg'den Müze Hikayeleri başlıklı çalışmanın amacı, göç olgusunun işlenişinde farklılıkların ve önyargıların müzakeresi için ve müze sergi ve etkinliklerinin kullanım biçimlerini Avusturya örnekleri üzerinden yeni müze tanımında ele alınan kavramlar doğrultusunda sorgulamaktadır. Göçün kentleri demografik, sosyo-politik ve kültürel bağlamda hızla şekillendiren en önemli olgulardan biri olması Avusturya'nın Vorarlberg eyaletindeki ve çevresindeki müzelerin göç temasına ilişkin örneklerin yeni müze tanımı çerçevesinde değerlendirilmesini gerektirmektedir. Bu bağlamda, Avusturya'nın Vorarlberg eyaletindeki ve çevresindeki müzelerin bu olguyu ele alış biçimlerinin yanı sıra müzelerde göçmen ve mültecilere yönelik yapılan çalışmalar ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Avusturya'da Türk Göçünün 60. Yılı

İşçi göçü diğer adıyla işgücüne dayalı göç içinde bulunan yüzyılda en çok yapılmakta olan göç çeşididir. Avrupa ülkeleri içerisinde iş göçüne bağlı en yoğun Türk nüfusuna sahip dördüncü ülke Avusturya'dır. Avusturya ile Türkiye arasında 1964 yılında imzalanan İş Anlaşması ile Türkiye'den Avusturya'ya İşçi Göçü resmen başlamıştır. Bu göçün amacı Avusturya ekonomisindeki işçi açığını kapatmaktır. Son 60 yılda Avusturya'da yaşayan Türklerin sayısında önemli bir artış olmuş ve Avusturya'da yerleşik bir Türk topluluğu ortaya çıkmıştır (Soytürk, 2012; Gelekçi, 2014).

Avusturya'ya gerçekleştirilen göçlerin nedeni önemli oranda ekonomiktir. 1960'ların başında diğer birçok Avrupa ülkesinde olduğu gibi Avusturya'da da ekonomik alanda daha fazla insan gücüne ihtiyaç olmuştur. 1960'lı yılların başından 1970'lerin ortalarına kadar büyüyen istihdam taleplerini karşılamak isteyen Avusturya, Türkiye ve Yugoslavya'dan misafir işçiler getirmiştir (Gelekçi, 2014). Türkiye'den Avusturya'ya işçi göçü 1970'li yılların ortalarına kadar devam etmiştir. Süregelen göç beraberinde Avusturya toplumunun dikkatini çekecek biçimde kültür ve sanat hayatının merkezinde yer bulmuş ve bu olguyu ele alacak kurum ve kuruluşlar ortak buluşma platformu oluşturmak amacıyla hayata geçirilmiştir.

Avusturya'da göçün hikayesini farklı yöntem ve teknikleri içeren sergileme yaklaşımıyla gözler önüne seren ve ele alan müzeler ile Avusturya'ya komşu İsviçre'de, Lihtenştayn'da ve Almanya'da yine göç temasını konu alan müzelerin felsefeleri, amaçları ve etkinliklerini incelemek bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Çalışma öncelikle, Avusturya'nın Vorarlberg eyaleti merkezi Bregenz ve Dornbirn şehrinde yürütülmüştür. Dornbirn, Avusturya'nın kuzeybatısındaki sınır kentlerinden biri ve Vorarlberg Eyaleti'nin en büyük şehridir. Çevresinde Feldkirch

ve Bregenz şehirleri bulunmaktadır. Almanya, İsviçre, Lihtenştayn'a olan yakınlığından dolayı "Dört ülke şehri" olarak da bilinmektedir. Dornbirn sanayi olarak da çevre şehirlerden daha gelişmiştir. Eyalette yaşayan Türklerin çoğunluğu bu kentte bulunmaktadır. Dornbirn Türkiye'den Avusturya'ya gerçekleşen göçler sürecinde en çok göç alan şehirlerden biridir. Dornbirn tekstil endüstrisi alanında önemli bir merkezdir ve bu nedenle çok sayıda tekstilde çalıştırılmak üzere işçi talep etmiştir.

Avusturya Özelinde Vorarlberg Müzeleri

Avusturya Vorarlberg eyaletinde yer alan ve göç temasını ele alan ilk ve en önemli müze olan Vorarlberg Müzesi, 150 yıldan bu yana yerel seslerin bir araya geldiği; toplama, koruma, araştırma ve topluma ulaşma etkinliklerinde öne çıkan önemli bir örnektir. Avusturya toplumundaki sürekliliği ve değişimi yansıtan çağdaş bir müze oluşturma hedefiyle çalışmalarını gerçekleştiren müzenin odak noktası; Vorarlberg'in kültürel manzarası, geçmişi ve gelecekteki gelişimini izlemek ve hazırlamaktır. Müze içerik açısından, Vorarlberg ile ilgili konulara odaklanırken aynı zamanda ulusal ve uluslararası bir bağlam oluşturmaya çalışmaktadır (Vorarlberg Museum, 2023; Özçelik, 2023).

Müze tarihin çok yönlü ve çelişkili yönlerinin ışığında güncel meseleleri ele almaya çalışırken, çeşitli hedef grupların gereksinimlerini karşılamak için çeşitlendirilmiş ya da kişiye özel sergi ve eğitim programları tasarlanmaktadır. Arkeoloji, tarih, sanat tarihi ve Vorarlberg folklorunu kapsayan müze koleksiyonları sürekli olarak genişletilmekte ve güncellenmektedir. Müze bu sergileri hazırlarken, özellikle yerelde bölgesel kültür kurumlarıyla iş birliğine açıktır. Müzenin oluşumu için kurulan "Vorarlberg Müze Derneği" 1857'den beri hizmet vermektedir. Vorarlberg'de bir müze kurma fikrinin altında yatan temel neden, öncelikle kültür varlıklarının ülke dışına "kaçırılmasını" önlemektir. Vorarlberg Müze Derneği kurulduktan kısa bir süre sonra 400 üyeye sahip bir yapı haline gelmiş ve Vorarlberg'deki birçok kültürel etkinliği organize eden kurum haline gelmiştir. Eyaletteki müze çalışmaları amatör arkeolog Samuel Jenny'nin (1837-1901) girişimiyle devam etmiş ve Bregenz'de 1905'te yeni bir müze olarak ele alınmıştır. Müzenin genişleme sürecinde arşiv malzemeleri ve kitaplar devlet arşivlerine aktarılmış ve doğa tarihi koleksiyonu da birkaç aşamada daha sonra Vorarlberg Doğa Tarihi Müzesi'ne dönüşecek bugünkü adıyla Inatura olarak bilinen yapıya aktarılmıştır. 1959/60 yıllarında yeniden tasarlanan ve ilerleyen yıllarda depoları da kapsayacak şekilde genişletilen müze, Kulturhäuser Betriebs GmbH (Kuges) kurulana kadar statüsünü korumuş ve 1997'de Vorarlberg Eyalet Müzesi adını almıştır. 2009'da eski müze binası yıkılmış ve 2013'te yeni bir binada eski bölge yönetimini de içerecek şekilde genişletilmiştir. Vorarlberg Müzesi'nin sürekli koleksiyonları müzenin ana binasında ve giriş katında ziyaretçilere sunulmuştur.

Müzenin en ilgi geçen sergi projesi göç olgusunu destekleyecek şekilde Çerkez kökenli Türk yazar, gazeteci ve

çevirmen Kundeyt Şurdum ile ilgili koleksiyon nesnelerinin 2022 yılında sürekli sergiye dahil edilmesidir. Ş (telaffuzu: ş) Türk alfabesinin bir harfidir. Şurdum adı Çerkes dilinden gelmektedir. Günümüzde Çerkezce dünyanın birçok yerinde konuşulmaktadır. Bu nedenle adı hem Türkçe “ş” harfiyle hem de Kiril alfabesindeki Ш harfiyle yazılabilir. Çerkesce’de şurdum Шурдым olarak yazılır. Kundeyt Şurdum (1937-2016), Vorarlberg’li bir yazardı, gazeteci ve çevirmendi. Zengin bir Çerkes ailesine mensuptur ve İstanbul’da Alman Edebiyatı, Sanat Tarihi ve Arkeoloji eğitimi almıştır. 1971 askeri darbesinin ardından eşi Ayşe ile Vorarlberg’e gelmiştir. Başlangıçta gazeteci, Türkçe öğretmeni ve tercüman olarak çalışmıştır. Türkiye’den gelen göçmenlerin, özellikle gençlerin ihtiyaçlarına yönelik girişimleri olmuştur. Şurdum, Vorarlberg ORF stüdyolarının programlarında şiirlerini okumuş ve bu sayede bir yazar olarak tanınmıştır. İlk şiir kitabı 1988’de "Bir Ödünç Gökyüzü Altında" (Unter einem geliehenen Himmel) yayınlanmış, 1991’de "Sahipsiz Toprak" (Landlos) adlı resimli şiir kitabı Nikolaus Walter’ın fotoğraflarıyla birlikte sunulmuştur. 2002’de "Hiçbir Gün İz Bırakmadan Geçmez" (Kein Tag geht spurlos vorbei) adlı ikinci şiir kitabı yayınlanmıştır. Kundeyt Şurdum’un mirasının belgeleri ve nesnelere Vorarlberger Landesbibliothek’teki Franz Michael Felder Arşivi’nde yer almaktadır. Bunların bir bölümü Vorarlberg müzesinin "Buchstäblich Vorarlberg" sergisinde sergilenmektedir. Müze, Türkçe’nin bir harfi olan “ş” yi Vorarlberg’de uzun yıllardır varlığını sürdüren Türk toplumuna ithafen sürekli sergiye alarak kültürel çeşitliliğe atf yapmaktadır. Ş, göçün farklı boyutlarını gözler önüne sermektedir (Özçelik, 2023).

Görsel 1-2. Vorarlberg Müzesi sürekli sergisine yerleştirilen Ş harfi ve Kundeyt Şurdum seçkisi (Güneröz Fotoğraf Arşivi 2023)

Dornbirn’de bulunan önemli müzelerden biri kent müzesidir. Dornbirn Kent Müzesi Dornbirn’in kamusal yaşam, bilgi, bilgi depolama, ağ oluşturma, yansıtma ve etkileşim alanıdır.

Stadtmuseum Dornbirn, Avusturya’nın Vorarlberg eyaletindeki Dornbirn şehrinin tarihini kaydetmek için tarihe odaklanan bir müze olarak çalışmaktadır. Müze, Dornbirn’in pazar meydanındaki Lorenz-Rhomberg-Haus’ta yer almaktadır. 20. yüzyılın başlarında Dornbirn’de yerel bir müze kurmak için çaba gösterilmiş, ilgi eksikliği nedeniyle ancak 1997 yılında uygulanabilmiştir. Müzeye bağlı Marktstrasse 12a’daki adreste bir tekstil deseni arşivi de bulunmaktadır.

Dornbirn Kent Müzesi’nin bir parçası olan tekstil desen arşivi, yaklaşık 600 m²’lik sergi alanında 150 yılı aşkın bir süredir üretilen 300.000’den fazla baskılı kumaş örneklerini ve desen çizimini barındırmaktadır. Bu koleksiyonun temeli, 1993’te iflas eden F. M. Rhomberg (1834’te kuruldu) ve diğer tekstil şirketlerinin neredeyse tamamen korunmuş tekstil desen arşividir. Dornbirn Kent Müzesi’nin tekstil deseni arşivi, tekstil ve tekstil tasarımı tarihinin büyük bir bölümünü anlatmaktadır. Koleksiyonda tekstil desenleri, desen kitapları, tekstil grafikleri, maketler vb. yer almaktadır. Koleksiyon, 19. yüzyılın ilk yarısında Vorarlberg’de çeşitli şirketler tarafından toplanmaya başlanmıştır. 1993 yılında F. M. Rhomberg şirketinin şirket arşivleri kısmen koruma altına alınmıştır. Bu durum Dornbirn’ün tekstil kenti olması ve işçi göçü ile tekstil tarihi hakkında ayrıntı bilgi sunması açısından önemlidir.

Dornbirn Kent Müzesi, tekstil konularında atölyeler düzenlemekte ve yerel tekstil kültürü üzerine özel sergiler düzenlemektedir. Yenilikçi proje çalışmaları, diploma tezleri, doktora tezleri, tasarımcılar, restoratörler vb. için sergilere mümkün olduğunca erişim sağlanmaktadır. Müzenin tekstil numune arşivi 2009’da ziyarete açılmıştır.

Bölgede yer alan tekstil fabrikalarında çalışan işçilerin büyük çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. Göç ile bölgeye gelen ve de bölgenin kırsalında yaşayan kadınlar hakkında kadın tarihi, göçmen kadın, işçi kadın, annelik gibi konuları çağdaş sanatın farklı anlatım biçimleriyle gündeme getiren Kadın Müzesi (Frauenmuseum Hittisau), Avusturya’nın Hittisau kentinde 2000 yılında kurulmuştur. Hittisau Kadın Müzesinin çalışanları aynı köyde yaşayan kadınlardır. Kalıcı bir koleksiyona sahip olmayan müze geçici sergilerle yerel nitelikte içerik sunmaktadır. Uluslararası Kadın Müzeleri Birliği’nin paydaşı olan müze, yılda iki ya da üç sergi düzenleyen ülkedeki ilk ve tek kadın müzesidir. Sergiler dışında müzede konser, söyleyişi ve atölye çalışmaları da yapılmaktadır. 2017’de Avusturya Kültür Bakanlığı tarafından ödülle layık görülen müze, 2021 yılında ise Avrupa’da yılı müzesi ödülüne layık görülmüştür.

Görsel 3. Hittisau Kadın Müzesi, Hittisau Avusturya (Yanar Fotoğraf Arşivi, 2023)

Inatura, tekstil üreticisi ve koleksiyoncusu Siegfried Fussenegger'in (1894-1966) girişimleriyle kurulmuştur. Inatura 2003 yılında "inatura- Macera Doğa Gösterisi" adıyla ziyarete açılmıştır. Müzenin yer aldığı Rüşch bölgesi, Vorarlberg'in sanayi tarihinin önemli bir parçasıdır ve endüstri tarihi ile sanat tarihini bir araya getirmektedir. Inatura bilimsel açıdan ilgi çekici nesnelerin yanı sıra tarihsel veya estetik açıdan değerli öğeleri bir araya toplamaktadır. Görüntü ve ses belgeleri de müze koleksiyonunda bulunmaktadır. Müzede bölgenin doğa tarihine ilişkin endemik hayvan ve bitki örnekleri, yaparak ve yaşayarak öğrenmeyi destekleyen müze materyali ve etkinlikler, canlı hayvanlara ilişkin vivaryum ve akvaryum benzeri yaşam alanları ile araştırmacılar için hazırlanmış büyük bir kütüphane ile çeşitli laboratuvarlar yer almaktadır. Müze, eğitim etkinlikleri ile dikkat çekmektedir. Vorarlberg'in doğal çeşitliliği adına inatura, doğa rehberi olmak için uzmanlık eğitimleri sunmaktadır. Bu etkinliklerin amacı, Vorarlberg'deki doğanın çeşitliliğini doğaya ilgi duyan Vorarlberg sakinlerine aktarmak ve onları doğa rehberi olacak şekilde yetiştirmektir. Aynı zamanda müze, bölgeye göç eden çocukların, gençlerin bölgeye uyum sağlaması ve bölgenin endemik türlerini tanıması açısından da önemli bir araçtır.

Görsel 4, 5-6. Inatura Müzesi Sergi ve etkinliklerden görseller (Güneröz Fotoğraf Arşivi, 2023)

Bölgede göç tarihine odaklanan bir diğer müze Hohenheim Yahudi Müzesi'dir. Yahudi Müzesi Hohenems (JMH), Hohenems'teki kırsal Yahudi cemaatinin geleneği ve Vorarlberg ile

çevredeki bölgelerin (Bregenz ve St. Gallen'e kadar) gelişimine yaptığı çeşitli katkıları anlatan yerel bir müzedir. Aynı zamanda Avrupa'da, diasporada ve İsrail'de mevcut Yahudilerle ve Avrupa göçmen toplumunun geleceğiyle ilgili soruları da ele alan sergilere yer vermektedir. Hohenems'te günümüzde yerleşik bir Yahudi cemaati bulunmamaktadır ancak müze geçmişte bölgede yaşayan Yahudilerin tarihine ilişkin araştırma yürüten bir merkez görevi görmektedir. Müze, daha çok turistik amaçlı olarak müzeyi ziyaret eden ziyaretçilere 1864'te inşa edilen Heimann-Rosenthal villasında hizmet vermektedir. Müze, Nazi döneminde yok edilene kadar üç asırdan fazla bir süredir Hohenems'da varlığını sürdüren Yahudi toplumunun tarihini belgelemektedir. Bu kapsamda ziyaretçiye kapsamlı bir etkinlik programı sunulmaktadır.

Görsel 7. Hohenheim Yahudi Müzesi

Avusturya Vorarlberg eyaletinde yer alan göç temalı müzeler komşu ülkelerde bulunan bazı müzeler ile özellikle Avrupa Birliği projeleri kapsamında iş birliği içerisinde. Bu ülkeler arasında İsviçre de yer almaktadır. İsviçre St. Gallen'de tekstil öne çıkan bir endüstri alanıdır. İsviçre, komşu ülkelere coğrafi konum yakınlığı ve ulaşım kolaylığı nedeniyle tekstil ve diğer sektörlerde işçi talep eden bir ülkedir. Dolayısıyla İsviçre Müzelerinde hali hazırda göçün de tarihine ışık tutan tekstil koleksiyonlarına rastlamak mümkündür.

İsviçre Özelinde St. Gallen Tekstil Müzesi

19. yüzyılın ortalarından itibaren geniş bir izleyici kitlesine ilham veren dünya sergilerinden- teknik ve el sanatları sergilerinden ilham alan Ticaret Müdürlüğü, 1863 yılında bölgesel tekstil endüstrisi için ilk numune koleksiyonlarını oluşturmuştur. 1878'de "St. Gallen Sanayi ve Ticaret Müzesi" kurulmuştur. Bina, ticaret müdürlüğünün koleksiyonlarına ek olarak, tekstil kütüphanesine, resim okuluna ve 1890'dan itibaren nakış okuluna ev sahipliği yapmıştır.

Bölgedeki tekstil sanayicilerinin bir zamanlar kendi üretimleri için şablon olarak kullandıkları tarihi tekstiller müzenin koleksiyonunu oluşturmuştur. Koleksiyon yıllar içinde istikrarlı bir şekilde büyümüştür. 1982 yılında "Sanayi ve Ticaret Müzesi"nin adı "Tekstil Müzesi" ve "Tekstil Kütüphanesi" olarak

değiştirilmiştir. 1991 yılında Tekstil Müzesi ve kütüphane «İHK Vakfına» devredilmiştir. St. Gallen Tekstil Müzesi, 2012'den beri, İHK Vakfı'nın 2019'da birleştiği Tekstil Müzesi Vakfı ile yakın çalışan Tekstil Müzesi Derneği'nin sponsorluğundadır. Müzede "100 Shades of White" sergisi birçok ünlüye ait beyaz renk giysilerden oluşmakta ve aynı zamanda köklü tekstil tarihi geçmişini de gözler önüne sermektedir.

Görsel 8-9. St. Gallen Tekstil Müzesi, Beyazın Farklı Tonları Sergisine ilişkin görseller

İsviçre ve Avusturya'ya arasında Orta Avrupa'da bulunan Lihtenştayn, yüzölçümü küçük olan ancak büyük ekonomik güce sahip bir ülke konumundadır. Ülke nüfusunun yaş ortalaması genç olmasına rağmen yine de iş gücünün üçte ikisini yabancı uyruklular oluşturmaktadır. Merkezde iki önemli müze dikkat çekmektedir. Bu müzelerden biri Landes diğeri ise Kunst Müzesidir.

Liechtenstein Özelinde Landes ve Kunst Müzeleri

Görsel 10-11. Landes Müzesi

Ulusal Müze, Lihtenştayn Prensiği'ne bağlı bir devlet müzesidir. Müze hem ülkenin ulusal tarihini hem de bölgenin doğa tarihine ilişkin önemli bilgileri ziyaretçilerle paylaşmaktadır. Müzenin kuruluşu, 19. yüzyılın sonlarında Prens Johann II tarafından başlatılmış ve eyalet valisi Friedrich Stellwag von Carion tarafından yürütülmüştür. Amaç, hem Lihtenştayn tarihi için önemli olan kültürel varlıkları hem de ülkedeki arkeolojik buluntuları korumak ve kısmen de ulusal bir kimlik oluşturmaktır.

Müzede Lihtenştayn Prensiğinin tarihçesi bir kronoloji sergisiyle ziyaretçilere sunulmaktadır. Bunun yanı sıra arkeolojik geçmiş gözler önüne seren bir arkeolojik sergi alanı da

ziyaretçilerin ilgisini çekmektedir. Müzede her geçici ve sürekli sergi hakkında eğitim etkinliğine yer verilmektedir. Müze 2023 yılında özel bir koleksiyonu uluslararası bir fenomen olan "futbol" bağlamında açıklamak için Dünya Kupası sergisi hazırlamış; futbolun fair play özelliği ve uluslararası çeşitlilik kimliği bu sergi ile gündeme getirilmek istenmiştir. Geçmişten günümüze dünya kupaları öyküleri ve ilgili malzemeleri ile sergilenmiş; ünlü futbolcular kişisel yaşam öyküleriyle gündeme getirilmiştir.

Lihtenştayn'da incelenen bir diğeri müze Kunts Müzesidir. Uluslararası modern ve çağdaş sanatın önemli koleksiyonu aynı zamanda Lihtenştayn Prensiğinin devlet sanat koleksiyonudur. Müze binası 2000 yılında açılmıştır. 2015 yılında açılan bir ek bina, Hilti Sanat Vakfı'nın sergi binası olarak hizmet vermektedir. Lihtenştayn özel koleksiyonu, klasik modern ve çağdaş sanat eserlerini içermektedir ve müze her yıl uluslararası üne sahip sanatçıların çalışmalarını içeren sergiler açmaktadır.

Kunts Müzesi, "Göç" konulu karma sergisini ilk kez 2003 yılında ziyaretçi ile buluşturmuştur. Pek çok sanatçı, özellikle altmışlı yıllardan bu yana yolculuklar, göçebeler ve kültürel alışveriş temalarıyla ilgilenmektedir ve geçici sergiler ile bu konuyu özenli bir seçkiyle ele almakta ve nesiller arasında göç köprüsü kurmaktadır. Lihtenştayn yüzölçümü küçük olmasına rağmen küresel olgulara ve olaylara çağdaş sanat bağlamında yer veren bir ülke olmakla birlikte müzecilikte Avrupa'nın hatırı sayılı merkezlerinden birdir. Göç temalı sergiler ile altmışlı ve yetmişli yılların ütopyik küresel fikirlerini birleştirmekte ve bunları doksanlardan günümüze kadar olan çalışmalarla karşılaştırmaktadır.

Avusturya Vorarlberg Müzesi ile ortak çalışmalar yürüten ve göç olgusunu çalışan müzelerden biri de Almanya'da Wolfegg'de bulunan Bauernhaus Müzesidir.

Almanya Özelinde Bauernhaus Müzesi

Almanya'nın Ravensburg bölgesindeki Wolfegg'de bulunan Allgäu-Oberschwaben Wolfegg Çiftlik Evi Müzesi, üzerinde çok sayıda çiftlik hayvanının da yaşadığı 12 hektarlık bir alanda Yukarı Swabia ve Württemberg Allgäu'dan yirmiden fazla tarihi binayı içinde bulunduran geniş bir açık hava ve bölge müzesidir.

Açık hava müzesi, Kırsal Kültür Varlıklarını Koruma Derneği'nin kuruluşundan iki yıl sonra, 1978 yılında kurulmuştur. Müze, tipik bölgesel ev manzarasının sunumuna ve korunmasına katkıda bulunmayı amaçlamıştır ve bununla birlikte ana amaçlarından biri de yerel mimarının sürdürülebilirliğini sağlamaktır.

Günümüzde iki bölümden oluşan açık hava müzesi ilk kurulduğunda müzenin çekirdeğini balıkçı evi ve Lauben deposu oluşturmuştur. 1990'ların ortalarına gelindiğinde, müze alanı genişletilmiştir. Aynı zamanda, kırsal günlük yaşam kültürünü anlatan nesnelere oluşan bir koleksiyon da oluşturulmuştur. 1991 yılında, müze alanları, yakınındaki diğeri özel mülkler de

dahil edilerek önemli ölçüde genişletilmiştir. Binalarda büyük ölçüde belgelenen gündelik kültüre ek olarak, artık geleneksel tarımsal yetiştirme yöntemleri ve yerel tarımsal ürünler de belgelenecek sergilenmeye başlanmıştır.

Müzenin en eski yapısı Wolfegg Çiftlik Evi Müzesi kapsamındaki Balıkçı evidir. Balıkçı evi ve yanındaki tahıl ambarı müze merkezi binası olarak kullanılmaktadır. Müzede iki önemli geçici sergi ziyaretçiler tarafından ziyaret edilebilmektedir. Bu sergilerin ikisi de farklı açılardan "göç" olgusunu ele almaktadır. İlk sergi "Gel – Yarat – Kal" (kommen - schaffen – bleiben) isimli sergidir. Sergi, Yukarı Swabia kırsalındaki "misafir işçilerin" tarihini sözlü tarih çalışmaları ve bu anlatıları destekleyecek nesne örnekleriyle birlikte sergilemektedir. Yaklaşık 60 yıl önce Akdeniz ülkelerinden Ravensburg bölgesine gelip burada kalan gençlerden oluşan göçmen işçiler 1970'lerde, bugünkü balıkçı evinde "misafir işçi" olarak yaşamışlardır. Sergi boyunca, kereste endüstrisinde çalışan Türk işçiler, onların torunları ve daha birçok eski göçmen işçi, "yabancı ülkede" yollarını bulma ve hayatta kalma deneyimlerini anlatmakta, ayrıca dil engeli ve "yabancılaşma" hakkında konuşmaktadır.

Sergide "zaman aracı" olarak tanımlanan üniteler yer almaktadır. "Zaman araçlarında" oturabilen ve anlatıları dinleyerek tarihte kısa bir yolculuğa çıkabilen ziyaretçiler görgü tanıklarının hikayelerini dinlemektedir. Göçmen işçilerin çalışmasıyla Ravensburg'da endüstrinin ve ekonominin nasıl geliştiği de anlatılar arasında yer almaktadır. Sergideki dosya dolabı yerleştirilmesi, 1950'lerden 1970'lere kadar birçok sektördeki renkli kurumsal manzarayı gözler önüne sermektedir. Ravensburg haritası üzerine yansıtılan bilgiler ve projeksiyon yansıması da o dönemde ülkede sanayinin nasıl geliştiğini istatistikî bilgilerle ve haritalandırma yöntemleriyle aktarmaktadır. Aynı alanda "misafir işçi çocukların" deneyimlerini içeren ses kayıtları da çocukların yaşantısını deneyimlemeyi sağlamaktadır. Bu sergi "19. ve 21. yüzyıllarda Yukarı Swabia ve Vorarlberg'e Göç" isimli Avrupa Birliği Projesinin bir çıktısı olarak ortaya çıkmıştır. Sergi, çiftlik evi müzesinin proje başlatıcısı olarak Vorarlberg'den dört proje ortağıyla birlikte göç konusunu bilimsel olarak araştırdığı ve kendi sergilerinde, okumalarında konuyu ele aldığı sınır ötesi bir AB projesinin başarılı bir şekilde sonlandırılmasıyla ziyaretçilerle buluşmuştur.

Görsel 12. Schwaben Göç Eden Çocuklar Sergisi afişi

Müzenin dikkat çekici diğer geçici sergisi ise, 17. yüzyılın başından beri, Konstanz Gölü'nün güneyindeki Alp bölgesinden gelen çocukların ve gençlerin, çiftliklerde mevsimlik işçi olarak çalışma öykülerini gözler önüne sermektedir. 1625 yılında başlayan çocuk işçi göçünün hikayesi bu proje kapsamında 2012 yılına kadar geniş bir perspektifle ele alınmıştır. Yetişkin aile üyelerinin yaz aylarında ve hatta birkaç yıl boyunca yurt dışında geçimlerini sağlamaları, nesiller boyunca Alp bölgelerindeki birçok aile için günlük yaşamın ayrılmaz bir parçası olarak ele alınmıştır. Schwarz (2012), Vorarlberg, Tirol, İsviçre ve Lihtenştayn'daki dağ çiftçilerinin çocuklarına Swabian veya çoban çocukları adı verildiğini belirtmektedir. Modern zamanların başlangıcından 20. yüzyılın başlarına kadar, ailelerinin yoksulluğu nedeniyle her baharda Alpler'i aşip dağlara seyahat etmişlerdir. Çoğunlukla Württemberg'in kırsal bölgelerindeki (Yukarı Swabia ve Swabian Alb), kısmen de Baden ve Bavyera'daki çiftçilere mevsimlik işçi olarak yerleştirilmek üzere çoğunlukla Yukarı Swabia'da " çocuk pazarları " kurulmuştur. Mevsimlik göç gerçekleştiren çocukların yürüyüşünü ve bu bölgeye gelme öykülerini anlatan kaynaklar 1625 yılına kadar uzanmaktadır. Bu yürüyüşü yılda 4000'den fazla çocuğun gerçekleştirdiği olduğu tahmin edilmektedir. 1836 yılına tarihlendirilen bir kaynak Montafon'daki nüfusun neredeyse yarısının göç ettiğini bildirmektedir ve her yaz sadece bu vadiden göç eden 700 çocuktan bahsetmektedir. 1850'den itibaren sayılar düşmüştür ve 1900 yılında Tirol ve Vorarlberg'den yaklaşık 800 çocuk her yıl Yukarı Swabia'ya taşınmıştır. 1914 yılında I. Dünya Savaşı'nın patlak vermesi bu konuda bir dönüm noktası olmuştur; savaş Tirol, Graubünden ve Lihtenştayn'dan göçe son vermiştir.

Bauernhaus Müzesi içerisinde "Engelsiz Müze Konsepti" de yer almaktadır. Çağdaş müzeciliğin ortak hedefleri arasında fiziksel ve zihinsel engelli bireylere yönelik katılım odaklı sosyal politikalar bulunmaktadır. Engellilerin müze erişimindeki ihtiyaçlarını karşılamak için yürütülen projeler ışığında müzelerin erişilebilir ve kullanılabilir mekanlara dönüşmesi, 'engelsiz müze' kavramıyla engelli bireylerin toplumla olan diyaloglarını yaygınlaştırmasını hedefleyen küratöryel çalışmalara alan açmaktadır (Şimşek, 2022). Bununla birlikte çağdaş müzelerde mekân erişilebilirliğinin yanı sıra özellikle engelli ziyaretçiler için görsel ve işitsel donanımlarla desteklenen teknolojik erişilebilirlik ve sosyal medya erişilebilirliği de müze tarafından gündeme getirilmekte ve hakkıyla uygulanmaktadır (McMillen ve Alter, 2017).

Müze bünyesinde yer alan Hof Beck isimli tarihi yapı yeniden inşa edilerek 1900'lerde yaşamış çiftçi bir ailenin hayatı, bu alanda canlandırılmaya ve sergilenmeye çalışılmıştır. Ailenin yemek yeme, ahırda ve tarlada çalışma, uyku, hijyen ve giyim gibi konularda nasıl hareket ettikleri ve diğer gündelik hayat göstergeleri ziyaretçilere sunulmaktadır. Sergi, farklı engelleri olan insanlar için engelsiz/ erişilir olacak şekilde tasarlanmıştır. Bu

alandaki özellikle zemin katta basamaksız planlama tekerlekli sandalye kullanan ziyaretçilere ziyaret olanağı sunmaktadır.

Sergi alanındaki tüm metinler sesli betimleme olanağı sunarken aynı zamanda görme engelli ziyaretçiler için Braille alfabetiyle öğrenme ve tanıma olanağı da sağlamaktadır. Sergi metinlerinde Almanca işaret dili de mevcuttur. Dinlemek, dokunmak ve denemek için çok sayıda istasyon farklı duylara hitap etmektedir. Her sergi ünitesinin önünde yer alan dokunma tasarımları görme engelli ziyaretçilerin sergilenen nesneye benzer bir yapıya dokunmalarını sağlamaktadır. Bu dokunsal modeller, çiftliğin eski sakinlerinin gündelik yaşamını "somut" bir deneyim haline getirmektedir.

Görsel 13, 14-15. Bauernhaus Müzesi Engelsiz Müze Konseptine uygun sergi tasarımı (Güneröz Fotoğraf Arşivi, 2023)

SONUÇ

Uluslararası göç, insanların yaşamını derinden etkileyen çeşitli ekonomik, sosyal ve güvenlik unsurlarına değinen karmaşık bir olgudur. Göç, jeopolitik, ticari ve kültürel alışveriş ile iç içedir ve ülkelerin, işletmelerin ve toplulukların fayda sağlaması için fırsatlar da sunmaktadır. İnsani ve kültürel göç sorunu Avrupa ülkelerinin birkaç yüzyıldır oluşumunun merkezinde yer almaktadır. Bu, Avrupa ülkelerinin sınırlarını coğrafi, ekonomik, bilimsel, dilsel, dinsel, kültürel olarak biçimlendiren, etkileyen ve hatta aşan bir durumdur. Müzelerin göçten ve küreselleşmeden etkilenerek göçmenlerin ve mültecilerin durumlarını ele almaları, göç mirasını görünür kılmaları ve göçle birlikte değişen kent yaşamını gündeme getirmeleri çeyrek yüzyılda hız kazanmıştır.

Avusturya'ya gerçekleştirilen göçlerin nedeni önemli oranda ekonomiktir. 1960'ların başında diğer birçok Avrupa ülkesinde olduğu gibi Avusturya'da da ekonomik alanda daha fazla insan gücüne ihtiyaç duyulmuştur. 1960'lı yılların başından 1970'lerin ortalarına kadar büyüyen istihdam taleplerini karşılamak isteyen Avusturya, Türkiye ve Yugoslavya'dan misafir işçiler getirmiştir. Dolayısıyla göçmen nüfusun yoğun olduğu Avusturya müzelerinin göç olgusuna vurgu yapması ve bunu yaparken insanların duygu, düşünce ve farklı yaşam pratiklerini

gözler önüne serecek sergi tasarımlarını benimsemesi beklendiği bir durumdur. Avusturya'da Viyana'dan sonra en fazla göç alan merkezlerden biri Vorarlberg eyaletidir. Wonisch ve Hübel (2012)'in vurguladığı gibi özellikle kentsel alanlarda, göçü, zenginleşmenin veya tehdidin ötesinde, sosyal kalkınmanın merkezi bir anı olarak görmek kaçınılmaz. Dolayısıyla göçmenlerin göç tarihlerini belgelemeye ve bunun müzelerde temsil edilmesini talep etmeye başlamaları Vorarlberg müzelerini de göç temalı sergilere yönlendirmiştir. Bu sergilerin hazırlanmasında çağdaş müzeciliğin müzeleri zorunlu kılan "katılım, içerme, çeşitlilik, demokratikleşme ve sürdürülebilirlik" ilkelerinin de etkisi büyüktür.

Vorarlberg Eyaletinde incelenen Vorarlberg Müzesi, Dornbirn Kent Müzesi ve Kadın Müzesi yürüttükleri çalışmalar, projeler ve de geçici ve sürekli sergileriyle yerel halkı, göç yoluyla gelen insanları, göçmenlerin Vorarlberg'de doğup büyüyen çocuklarını ve de turistleri kapsayıcı, birleştirici bir güç ile Avrupa müze arenasında etkin rol oynamaktadır. Bu müzelerin "katılım, içerme, çeşitlilik, demokratikleşme ve sürdürülebilirlik" ilkelerini çağdaş Avrupa müzelerindeki uygulamalara özdeş ve benzer bir düzeyde ele alarak müzecilik çalışmalarına odaklandıkları da gözlemlenmektedir.

Katkı Oranı Beyanı: Çalışmaya tüm yazarlar eşit oranda katkı sağlamışlardır.

Etik Kurul Belgesi: Çalışmada yalnızca doküman ve görseller kullanıldığından etik kurul belgesine gereksinim duyulmamıştır.

Çıkar Çatışması Beyanı: Yazarlar, herhangi bir çıkar çatışması beyan etmemişlerdir.

KAYNAKÇA

- Alarçin, K. (2019). *Uluslararası göç hareketlerinde Türkiye'nin konumu; uluslararası göç ve iç göçün karşılaşması, kentsel gerilim: Şanlıurfa ve Gaziantep örneği*, Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi
- Anderson, A. & Mileham, M. A. (2020). Welcome to the museum: reflecting on representation & inclusion in museum evaluation. *Curator: The Museum Journal*, 63(4), 597-603.
- Bartram D., Poros M. V. & Monforte P. (2017). *Göç meselesinde temel kavramlar*. Hece Yayınları
- Bevelander, P. & Johansson, C. (Eds.). (2017). *Museums in a time of migration: rethinking museums' roles, representations, collections, and collaborations*. Nordic Academic Press
- Carbone, F. (2019). Post-multicultural challenges for cultural heritage managers and museums in the age of migrations. *Museum Management and Curatorship* 34(1), 2-23.
- Crang, M. & Tolia-Kelly, D. (2010). Nation, race, and affect: senses and sensibilities at national heritage sites. *Environment and Planning A*, 42, 2315 - 2331.

- Crowley, V. & Matthews, J. (2006). Museum, memorial and mall: postcolonialism, pedagogies, racism and reconciliation. *Pedagogy, Culture & Society* 14(3), 263-277.
- Gelekçi, C. (2014). Avusturya'da yaşayan Türklerin Türkiye ile bağları ve evlilik göçü. *Bilig*, 71, 179-204.
- Gurian, H. E. (2006). *Civilizing the museum*, 1st ed. Routledge.
- ICOM. (2022). Museum Definition. <https://icom.museum/en/resources/standards-guidelines/museum-definition/> adresinden erişilmiştir.
- Janes, R. R. (2009). *Museums in a troubled world*. Routledge.
- Lynch, B. T. & Alberti, S. J. (2010). Legacies of prejudice: racism, co-production and radical trust in the museum. *Mus. Manag. Curatorship*, 25, 13-35.
- McMillen, R., Alter, F. (2017) Social media, social inclusion, and museum disability access, *Museums & Social Issues*, 12:2, 115-125.
- Onur, B. (2014). *Yeni müzebilim; demokratik toplumu yaratmak*. İmge Kitabevi Yayınları.
- Özçelik, F. (2023). *Fatih Özçelik ile görüşme*. 05.07.2023, Avusturya.
- Sandell, R. (2007). *Museums, prejudice and the reframing of difference*. Routledge.
- Schorch, P. (2013). The experience of a museum space. *Museum Management & Curatorship*, 28(2), 193-208.
- Schwarz, J. (2012). *Der Hungerweg nach Wolfegg – Auf den Spuren der Schwabenkinder*: Neue Wanderwege.
- Seymour, T. (2022). What is a museum? Icom finally decides on a new definition. *The Art Newspaper*, 24 August 2022. <https://www.theartnewspaper.com/2022/08/24/what-is-a-museum-icom-finally-decides-on-a-new-definition> adresinden erişilmiştir.
- Soytürk, M. (2012). Türkiye'den Avusturya'ya işgücü göçü. *Turkish Studies- International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(3), 2313-2328.
- Şimşek, Ö. (2022). Engelsiz müzecilik politikaları- dünya müzelerinden küratöryel örnekler. *International University Museums Association Platform Journal of Cultural Heritage (Unimuseum)*, 5(2), 92-99.
- Vertovec, S. (2007). Super-diversity and its implications. *Ethnic and Racial Studies* 30(6), 1024-1054.
- Vorarlberg Museum (2023). *About the museum*. <https://www.vorarlbergmuseum.at/en/mission-statement/> adresinden erişilmiştir.
- Weil, S. (1990). *Rethinking the museum: the other meditations*. Smithsonian Books
- Wonisch, R. & Hübel, T. (2012). *Museum und migration: konzepte - kontexte - kontroversen*. Bielefeld: transcript Verlag. <https://doi.org/10.1515/transcript.9783839418017>